

INTROVERTÁLT ÉPÍTÉSZET

Egek Királynéja Főplébánia, Újpest

Tiszta átlátások és népművészeti motívumokkal perforált Swisspearl szálcement árnyékolók: látvány a hátsókert felől

Az újpesti plébánia Szent István térre néző új telkén, módos polgári homlokzat mögött rendezkedett be. Az 1870 körül eklektikus stílusban épült lakóház Újpest első polgármesteri irodájának adott otthont, de története során kávéház és ügyvédi iroda is működött benne. A csereegyezménnyel átvett épület legutóbbi tulajdonosa az Erkel Gyula Újpesti Zeneiskola volt, amelynek elődjét, az Újpesti Zeneművelő Egyesületet – ismertebb nevén Conservatoriumot – Erkel Ferenc fia alapította 1891-ben.

A zeneiskola telke a hátsóudvar felől nyitott U-alakban épült be. Az átalakítások az idők folyamán leradírozták a romló állagú ház kifinomult részleteit: a földszinti kváderezést, a nyíláskeretezést, a párkányfríz buja növényfonatát. Egyhangú és komor épület lett belőle. Kovácsoltvas kapuja és tizennégy ablaka évtizedekig hunyorgott álmosan a korán kelő piacra.

2014-ben, az ébredés évében sokkhatásként érte a funkcióváltás: az új igényeknek megfelelő, korszerű és működésében szellemes terv által a ház visszanyerhette egykori pompáját. Az utcai ablakok metszését, keretezését, a fal kőarmatúráját archív fotók és képeslapok alapján rekonstruálták.¹ A kaput felújították, a függőfolyosó tardosi mészkölemezei a helyükre kerültek, és gazdagodott a párkányok, falmezők tagolása is. Az udvar térkihasználása ésszerűbbé vált egy összekötő traktus révén, amely az északi oldalon átriummal zárta a befejezetlen kompozíciót.

A belső udvar, amely megnövelte a köré rendeződő közösségi terek és lakások intimitását, a tömeg dinamizmusának, áttetszőségnek feladását követelte – szerencsére csak elméletileg. Az új épületrész ornamentikája – falakat és tömör szerkezeteket díszítő elemként – ugyan csak korlátozhatta volna a tér transzparenciáját. A díszí-

tés esztétikai dimenziójának újraértelmezése azonban megóvta mind a közösséget, mind a plébániát attól, hogy a belváros füledt udvarainak előképe Újpest felzabardultabb életterébe is beköltözzön. A vizuálisan át-tört földszint a keleti és nyugati épületszárny között futó tengely mentén megőrzött valamit az együttes korábbi nyitottságából. Az utcáról néhány lépcsőfokot fellépve már az előtérből belátunk az átriumba, rajta keresztül a bálterembe, azon túl pedig a kert végéig. A látvány elsőre is megragad. Az épület világos szerkezete, a terek egymásba ágyazott rétegeinek költőisége feltartóztatlanul beírja magát a memóriánkba.

Az új traktus homlokzatai az átrium és a kert felé megismétlik az utcai arcukat keltette benyomást, a korunkban ritka derűt és derűs díszítőkedvet. A kő- és stukkórészletekből felépített figuratív művészet ma még csak közvetett eszközökkel vállalható.² Ennek a szándékának felel meg az a sejtelmes perforáció, amely népművészeti motívumot ró a rendezvényterem szálcement spalettáira. A precízen kimart apró szemek mögötti enteriőr akkor is kap némi fényt, amikor mindkét oldalt árnyékolók fedik. A lóréseken át kiszüremkedő világítás erejét LED-izzókkal fokozták, ami – főleg téli időszakban – képes karácsonyi fényt csempészni a tűzfalak közé.

Az újpesti nagytemplomra tekint a plébános emeleti lakása. Mellette ebédlő, vendégszobák és gondnoki lakás nyílik. A lakást százéves lépcső köti össze a földszinti plébániahivatallal, a tágas hittanteremmel, a valamivel kisebb csoportszobával és a könyvtárral, amely egy kápolnával közös légtéren osztozik. Az egymásból nyíló he-

A Szent István téri piacra néző felújított homlokzat

Függőfolyosós udvarból modern kerengő

lyiségek kerengőt rajzolnak a belső udvar köré, amely az előtérrel és a bálteremmel összeolvadhat egyetlen csarnokká is. Az építészeti gondolat tömörségét jól kísérik a részletek: az üvegtáblák láthatatlan illesztései, az átrium kockakövei, a mennyezetben eltűnő világítótestek. Az épület városi kontextusában azon rejtett értékek közé tartozik, amelyek kívül nem keltenek feltűnést, de adott korlátaik között belső távlatokkal rendelkeznek.

Katona Vilmos PhD

1 Ritka gyűjtemény található ezekből az alábbi weblapon:

<<http://egykor.hu/budapest-iv-kerulet/istvan-ter/1329>> [utolsó belépés: 2015.02.02.]

2 Az ornamentika modern kori értelmezésének és elfogadottságának témájához jeles háttéranyagként szolgálhat az Ernst Múzeum 2006. január 24-25.

között "Ornamentika és modernizmus" címmel rendezett konferencia részleges szöveges dokumentációja, in: *Iskolakultúra* no. 6 (2006), pp. 3–50. Hozáférhető: <http://www.iskolakultura.hu/ikultura-folyoirat/documents/2006/6/iskolakultura_2006-6.pdf> [utolsó belépés: 2015.02.02.] Vö. Pálincás, Edit: Újraértelmezett ornamentika. Párhuzamos építészeti. *Régi-új Magyar Építőművészet* no. 4 (2009), p. 17 és köv.

Építész:
Berzsák
Zoltán

Világosság és játékos fényhatások: az emeleti rendezvényterem enteriőre

Építető: Budapest Főváros IV. kerület, Újpest Önkormányzata
Építész: Berzsák Zoltán, 4 plusz Építész Stúdió Kft.
Statika: Puskás Balázs, Wágner Csaba, Terraplan 97 Kft.
Gépészet: Fejes Tamás, Kristály Klíma Kft.
Elektromosság: Károlyi Nóra, Studio NG Bt.
Tűzvédelem: Papp János, Tűz és Lélek Bt.
Kert: Remeckzi Rita, Open Air Design Kft.
Fotó: Albertszki Tamás